

Distriktsplan for Fæmund sijke.

Distriktsplanen gjelder for perioden 2018-2022

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	2
2.1 Reindrift og ekspropriasjon	4
2.2 Plan- og bygningsloven og reindrift	4
2.3 Reindrift og konsekvensutredninger	4
2.4 Reinens behov og arealinngrep	5
2.5 Reindriftas positive elementer	5
2.6 Kommunikasjon og medvirkning	6
3. Beskrivelse av reinbeitedistriktet	7
3.1 Administrative forhold og organisering	7
3.2 Beitebruk	8
3.3 Reintall og produksjon	9
3.4 Beitetider	9
3.5 Gjerder, hytter og anlegg	10
4. Inngrep og forstyrrelser	10
5. Rovviltskader og tapsforebyggende tiltak	14
6. Motorferdsel	15
6.1 Motorferdsel i verneområdene	15
7. Verneområder	15
8. Forhold til tilgrensende reindrift	16
9. utfordringer	16
10. Revidering og vedtak om distriktsplanen.	17

1. Innledning

Distriktsplanen bygger på reindriftsloven av 15.juni 2007 og er tilpasset de lokale forhold i Fæmund reinbeitedistrikt.

Bakgrunn for denne planen er reindriftslovens § 62 der det står følgende:

«Distriktsstyret skal utarbeide en distriktsplan for distriktet som skal inneholde de opplysninger om virksomheten i distriktet som er nødvendige for den offentlige planlegging.»

Formålet med denne offentlige planen er å synliggjøre og beskrive reindriften i lokalområdet og de hensynene som gjør seg gjeldende. Ved at distriktsplaner sendes planmyndighetene, vil disse få en mulighet til å skaffe seg kunnskap om reindriften i lokalområdet, slik at de får bedre beslutningsgrunnlag for å ivareta reindriften sine interesser og utviklingsmuligheter. En distriktsplan vil være med på å synliggjøre reindriften sine interesser, verdier og samfunnsansvar. Distriktsplanen må sees i sammenheng med gjeldende reindriftskart.

Reinbeitedistriktet er organisert med eget styre og leder som er valgt av årsmøter. Distriktet er en privatrettslig, selvstendig høringsinstans. Alle saker hvor reinbeitedistriktets interesser vil kunne bli berørt, skal forelegges for distriktet.

2. Reindriften sin rettsgrunnlag

Reindriften er regulert gjennom reindriftsloven av 15. juni 2007 nr. 40. Reindriftsloven konstituerer ikke reindriftsretten, men gir en nærmere definisjon av innholdet i disse rettighetene, samt en regulering og styring av utøvelsen. Dette innebærer at reindriften sin rettsstilling ikke er uttømmende regulert gjennom reindriftsloven. Loven må suppleres med rettigheter ervervet gjennom sedvane, alders tids bruk, særskilt rettsgrunnlag med videre.

I den senere tid har det innenfor reindriftsretten skjedd en betydelig rettsutvikling knyttet til rettigheter. Rettspraksis, arbeidet med rammebetingelser i reindriften og arbeidet frem mot den nye reindriftsloven, viser at reindriften har etablert særskilte rettigheter over den grunn de har disponert. Den nye reindriftsloven har en rekke bestemmelser som fremhever at det skal tas hensyn til rettigheter etablert på særskilt rettsgrunnlag.

Reindrifftsloven skal bidra til sikring av reindrifftsarealene i det samiske reinbeiteområdet. Ansvar for sikring av arealene påhviler både innehavere av reindrifftsretten, øvrige rettighetshavere og myndighetene, jf. reindrifftslovens § 1 annet ledd.

Grunnlovens § 108 forplikter både kommunale, regionale og statlige myndigheter til å gjøre hensynet til samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv til gjenstand for særskilt behandling og vurdering i samfunnsplanleggingen generelt, og i arealplanleggingen spesielt. Dette gjelder i samtlige kommuner og regioner hvor det utøves samisk reindrift.

I forholdet mellom det offentlige og reindriffta er internasjonale konvensjoner som Norge har sluttet seg til, av stor betydning. Konvensjoner setter grenser for hva lovgiver og forvaltning kan foreta seg når det gjelder den samiske reindriffta, men det stilles også krav til myndighetene med sikte på å ivareta reindriffta som et viktig grunnlag for samisk kultur og samfunnsliv.

Disse forpliktelsene følger ikke bare av vår grunnlov, men også av internasjonale forpliktelser, som ILO-konvensjon nr. 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater og FN-konvensjon om sivile og politiske rettigheter fra 1966. Den siste konvensjonen er inkorporert i norsk lov gjennom menneskerettsloven av 1999. Etter § 3 i denne loven har FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter rang foran annen lovgivning. Reindrifftas beiterett er også beskyttet av Den europeiske menneskerettighetskonvensjons første tilleggsprotokoll artikkel 1 (EMK P1-1).

Forpliktelsene som følger av ovennevnte konvensjoner omfattes også av plan- og bygningsloven, og må ivaretas gjennom praktisering av plan- og bygningsloven, jf. pbl. § 3-1 første ledd, bokstav c.

Som urfolk har også samene rett til å bli konsultert i saker som angår dem. Denne retten gjelder også reindrifften. Denne retten er nedfelt i ILO.konvensjonen nr. 169 om stammefolk i selvstendige stater. Konsultasjonsplikten gjelder alle saker som angår reindrifften. Retningsgivende prosedyrer for konsultasjoner er nedfelt i avtale mellom Sametinget og Staten. Det er grunn til å anta at konsultasjonsplikten for kommuner og fylkeskommuner blir forankret i lov med det første.

Siden reindriffta bruker store arealer vil øvrig lovgivning og myndighetsutøvelse knyttet til arealforvaltning være viktig for næringa. Av lover kan særlig nevnes plan- og bygningsloven, naturmangfoldloven, dyrevelferdsloven, motorferdselloven, mineralloven, jordloven, energiloven og kulturminneloven m.m.. Forholdet mellom de nivåer som har beslutningsmyndighet og reindriffta bestemmes dermed i stor grad også av denne type lovgivning. Det foreligger også statsgrunn i landet, og forvaltningen av disse arealer kan ha stor betydning for reindriffta i de aktuelle områdene.

Fjelloven har ingen konkrete bestemmelser om reindriftras rettigheter, men etter særskilt bestemmelse skal reindriftra være representert i fjellstyret, jf. § 3 sjette ledd.

2.1 Reindrift og ekspropriasjon

Ved inngrep i reindriftrrettigheter der distriktet og tiltakshaver ikke kommer til enighet ved privatrettslig avtale, skal distriktet ytes erstatning i samsvar med alminnelige ekspropriasjonsrettslige grunnsetninger jf. reindriftrlovens § 4.

Ved fremtidige inngrep som utløser direkte eller indirekte tap av beiteland vil distriktet kreve at tapet kompenseres med at tiltakshaver og det organ som gir tillatelse til prosjektet skaffer tilveie områder utenfor distriktet som kompensasjon for det som tapes.

Distriktet har fremmet krav om at staten eksproprierer tilbake det området som ble tapt som følge av Korsjøfjelldommen og at arealer mellom distriktsgrensen og dalbotten fra Sevatdalen, via Røros, Os og til Tufsingdalen legges innenfor distriktsgrensen for Fæmund sijte.

2.2 Plan- og bygningsloven og reindrift

Plan- og bygningsloven er den sentrale loven i forhold til arealforvaltning av reinbeiteområdene, og sentralt virkemiddelet for sikring av reindriftrarealene.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har utarbeidet en temaveileder til kommunale- og fylkeskommunale planleggere som heter “Reindrift og planlegging etter plan- og bygningsloven”. Den er tilgjengelig på Regjeringens nettsider og planmyndighet skal bruke den aktivt.

Plan- og bygningsloven kan sette forbud og påbud for arealbruk og arealvern i det enkelte tilfelle, og gi reindriftra et visst vern. For reindriftra er kommuneplanens arealdel blant de viktigste virkemidlene for å verne reindriftrarealer da det er et sentralt styringsverktøy. Kommuner har en plikt til å involvere reindriftra, jf. pbl. § 5-1. Manglende medvirkning kan i neste omgang medføre innsigelse fra innsigelsesmyndighet. Arealplanen båndlegger arealene i forskjellige arealkategorier og virker som en instruks ved utarbeidelse av regulerings- og byggeplaner.

2.3 Reindrift og konsekvensutredninger

Vedtak av arealplaner og iverksetting av tiltak innenfor distriktet må være basert på forsvarlige utredninger av virkningene for reindriftra og ta hensyn til reindriftrats behov for arealer. Gjeldende

bestemmelser om konsekvensutredninger skal følges. Dette betinger også at utreder må inneha nødvendig kompetanse og tillit i reindriften.

2.4 Reinens behov og arealinngrep

På grunn av at reinen er avhengig av alle typer årstidsbeiter, er reindrift en arealavhengig næring. Reinen vandrer mye og reinens behov endrer seg mellom årstidene. Beiteforhold, klima, berggrunn, topografi, tilgjengelige beitevekster, inngrep og menneskelig aktivitet har stor betydning for reinens natur, og bruk av landskap og terreng som beiteområde. Driftsmønster og beitebruk er derfor dynamisk og kan variere fra år til år, avhengig av alle faktorene som spiller inn. For eksempel kan vårflyttinga forsinkes på grunn av snøforhold, en varm sommer gjør at flokken beiter høyt i terrenget, mens en kald sommer gjør at flokken beiter lavere, en høst med mye sopp gjør at reinen vandrer mye og sprer seg osv. Det er derfor viktig med forskjellige beitebiotoper som dekker reinens behov. Alle forskjellige terrengetyper har betydning for reinen og derfor trenger reindriften sammenhengende beiteområder, særlig for å kunne ivareta fleksibiliteten i forhold til å utnytte beiteområdene optimalt til enhver tid. Det er også slik at dess flere valgmuligheter et distrikt har vedrørende beitebruk og driftsmønster dess større stabilitet vil distriktet kunne ha.

Totaleffekten av mange små inngrep og forstyrrende aktiviteter rundt omkring i distriktet kan være større enn hva summen av hvert enkelt inngrep skulle tilsi. Det henger sammen med oppstyking av beiteområder og trekk- og flyttleier, som ikke lar seg forene med reinens behov for sammenhengende områder.

Når det gjelder nye arealinngrep hvor reindriftsinteresser blir berørt og hvor det er krav til konsekvensutredninger, så skal de samlede effektene av planer og tiltak innenfor distriktet vurderes.

Inngrep og forstyrrelser innenfor distriktet har økt vesentlig de siste tiårene. Direkte konsekvenser av inngrep og forstyrrende aktiviteter kan være permanent tap av det beiteland, samt hindringer i reinens trekk- eller flyttleier. Indirekte konsekvenser kan være redusert bruk av beiteland som kan medføre overbeiting andre steder, merarbeid for reineier og stress for reinen. Dette kan påvirke reinens kondisjon og slaktevekt og dermed også produksjonen, og føre til økonomisk tap for reineieren. En fragmentering av distriktet er en av de mest alvorlige truslene mot dagens reindrift.

2.5 Reindriften sine positive elementer

Reindriften har mange positive elementer i seg, som bør få tilstrekkelig oppmerksomhet.

Reindrifta har stor betydning i lokal sammenheng. Den sysselsetter et ikke ubetydelig antall personer direkte og indirekte. Reindrifta er også det viktigste materielle grunnlaget for sørsamisk kultur og språk. Det er en fornuftig ressursutnyttelse i marginale fjell- og utmarksområder. Reindrifta har også stor betydning for bevaring av åpne landskap og biologisk mangfold. Den gir grunnlag for flere typer næring og matproduksjon av det sunneste kjøttet man kan spise. Reindrifta som næring, kultur og livsform er unik og fortjener derfor positiv oppmerksomhet og fokus på tiltak som gjør at næringa kan sikres, utvikles og styrkes.

2.6 Kommunikasjon og medvirkning

I henhold til plan- og bygningsloven har kommunene et særskilt ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell oppmerksomhet, herunder reindriftsutøvere. Alle saker der hvor reinbeitedistriktets interesser vil kunne bli berørt, skal forelegges for distriktet. Saker som berører distriktet skal også sendes til Fylkesmannen for behandling.

Hvis kommunen har planprosesser må kommunen særskilt vurdere om planprosessen krever en spesiell tilrettelegging overfor reindrifta. Møter og høringer bør legges i en rolig periode og ikke når det er arbeidsintensive perioder i reindriften. Varsler om møter må sendes ut i god tid og helst med direkte kontakt på forhånd for finne tidspunkt som passer. Ansvar for å sikre en aktiv medvirkning for samiske reindriftsutøvere følger også av ILO – konvensjon nr. 169. Særlig gjelder dette sentrale planprogramperioder, som for eksempel kommuneplanens arealdel.

Utfordringen for distriktet i forhold til planprosesser og høringer er at reindrifta er bundet til naturlige sykluser og svingninger. Derfor kan man ikke i like stor grad planlegge etter kalenderen, og således kan man heller ikke alltid vite når det passer å delta i en planprosess. Arbeidet med reinen må være førsteprioritet for å sikre at nødvendig arbeidsoperasjoner som er årstidsavhengig blir gjennomført til rette tid, og at dyrenes velferd blir prioritert.

For reindrifta er det flere perioder i året som er meget arbeidsintensive. Det kan derfor være behov for å forlenge høringsfrister. Det vil ha sammenheng med at distriktets reindriftsutøvere er inne i en arbeidsintensiv periode og er forhindret fra å behandle den aktuelle saken. Det kan også være tilfelle hvor reinen og utøverne oppholder seg i en annen kommune enn den som blir berørt av saken. For reieierne i Fæmund sijte sitt vedkommende strekker bruksarealene seg over flere kommuner og fylker. Planmyndighet bør kontakte distriktet eller Fylkesmannen for å klarlegge om høringsfristen passer i forholdet til arbeidet med flokken.

Distriktets reindriftsutøvere planlegger i hovedsak reindriften ut fra årstid, landskap, vind , føre- og værforhold.

Det kan derfor være en utfordring for andre kun å se reindriften arealer gjennom kart og det vil av den grunn ofte være ønskelig med befaring for å unngå misforståelser mellom reindriftsutøverne og tiltakshaver og beslutningsmyndighet.

3. Beskrivelse av reinbeitedistriktet

3.1 Administrative forhold og organisering

Fæmund Sijte fikk sine nåværende grenser gjennom Kongelig res. 10 juli 1894.

Fæmund sijte ligger i Trøndelag og Hedmark reinbeiteområde. Distriktet dekker deler av Røros-, Os- og Engerdal kommuner. Reinbeitedistriktet er vinterbeitedistrikt for Gåebrien sijte og Saanti sijte.

I nord grenser distriktet mot Gåebrien sijte. I sør mot Svahken Sijte. I øst mot riksgrensen til Sverige. Ruvhten sijte er naboby på svensk side. I vest er distriktets grenser yttergrensen for dagens samiske reinbeiteområde. Denne grensen er ikke naturlig med tanke på terrengformasjon og reinens natur. Grensen samsvarer heller ikke med det som reindriften har brukt fra gammelt av.

Reinbeitedistriktets utstrekning og grenser finnes på <https://kart.reindrift.no/>. Reindriftskartet gir et grovt innsyn i reindriften arealbruk og bør suppleres med muntlig informasjon i saksbehandlingssammenheng.

Styret i distriktet består av leder og nestleder i Gåebrien - og Saanti sijte. Ledervervet i distriktet skal gå på omgang mellom leder i Gåebrien - og Saanti sijte for to år om gangen. Styret representerer reindriftsinteressene og skal ha ansvar for tilrettelegging for felles virksomhet i distriktet. Om medlemmer i distriktet har avvikende syn med distriktet i saker som berører deres rettslige interesser i arealsaker vil de ha en selvstendig høringsrett.

Fæmund sijte består av 19 sijteandeler samt deres sijteandelsmedlemmer. Disse deltar i felles operasjoner som slakting, skilling og gjeting m.m. Alle har nødvendigvis ikke eget merke og rein, men har tilknytning til distriktet gjennom å stå under en sijteandel.

3.2 Beitebruk

Beitene i Fæmund sijte er preget av at det er god lavdekning. Både i skogen og i fjellet. Det er også lite impediment med unntak av sjøene i distriktet. Av lav er det mest kvitkrull og gulskinn.

Gulskinn er vanlig i blanding med gråskjegg. I tillegg til lav er det innslag av beiteplanter som regnes som godt beite under høstvinter, vinter og vårvinter. Eksempler på dette er smyle og tov.

Løse avleiringer dekker det meste av arealet, og berggrunnen består for det meste av sparagmitt. Skillet mellom sparagmitt og trøndelagsskifer følger om lag grensen mellom Fæmund og Gåebrien sijte.

Den østre delen av Fæmund er ca. 290 km² og den vestre er ca. 625 km². Tilgjengelig og nyttbar produksjon av lav pr. km² er vesentlig høyere i den vestre delen enn i den østre delen av distriktet jf. Norske fjellbeiter. Det skyldes jevnere dekning av lav og at det vestre området har mindre snødybde enn det østre.

Bruken av de forskjellige delområdene i Fæmund kan variere noe fra år til år. Det har sammenheng med beitetilgang og driftsforhold.

Inngrep, støy, ferdsel- og rovviltforekomst påvirker også beite- og trekkmonster slik at reinen kan forandre adferd og bruk av områder i tid og rom. Samlet sum av inngrep og forstyrrende ferdsel kan gjøre et område uegnet som beiteområde i perioder. Dette kan være årsaker til at rein observeres i områder hvor man ikke har sett dem i noen år.

Reineierne i Fæmund sijte har målsetning om å forsøke og utsette innflytting til Fæmund distrikt til et så sent tidspunkt som mulig såfremt beiteforholdene innen Gåebrien- og Saanti sijte tillater det.

Det er viktig at reinen utsettes for minst mulig forstyrrelser slik at den får mest mulig ro til å beite og slipper å bruke unødig energi i den tiden reinen er i vinterbeitedistriktet.

Reindriftens flytte-, trekk – og drivingsleier er helt nødvendige traséer som brukes i forbindelse med reinens naturlige trekk mellom beiteområder og ved flytting av rein mellom de forskjellige delområder i reinbeitedistriktet.

Reindriftens flytte- og trekkleder har et eget vern i reindrifftslovens § 22 og skal ikke stenges, f.eks. ved inngrep og forstyrrelser. Reindriftens vanligste flytte- trekk og drivingsleier, samt oppsamlingsområder er framstilt på reindriftskartet <https://kart.reindrift.no/>. Ved inntegning på kart er det vanskelig å tegne inn flyttleiene helt nøyaktig. Detaljene i flyttleiene må derfor kontrolleres i terrenget hvis man skal oppnå full nøyaktighet.

Hvordan distriktet bruker de tilgjengelige beiten i distriktet går i grove trekk frem av arealbrukskartet til distriktet. Arealbrukskartet distriktet har skal revideres. Inntil dette arbeidet er gjort bør kartet kun brukes sammen med tillegg av muntlig informasjon fra reindriftskyndig person når kartet brukes i forvaltningssammenheng.

3.3 Reintall og produksjon

Reintallet for Fæmund sijte er fastsatt til 9 000 rein. Dette er fordelt med 4 500 på Gæbrien sijte og 4 500 på saanti sijte.

Tabell 1. Reintall i sluttstatus for de 5 siste driftsårene (korrigert reintall per. 31. mars unntatt siste år).

	REINTALL I SLUTTSTATUS (pr. 31. mars)				
	10/11	11/12	12/13	13/14	14/15
Fæmund sijte	9380	9103	8870	8924	8818

Landbruksdirektoratet 2016

Statistikker over reintallsutvikling, slaktevekt, slakteuttak, flokksammensetning og tap finnes på <http://www.reindrift.no>.

3.4 Beitetider

Det er fastsatt beitetider i distriktet jf. Forskrift 21 sept. 1976 av LD. I området øst for Feragen og vassdraget til Fæmund er beitetiden 1 sept. - 30.april. I området vest for Feragen og vassdraget til Fæmund samt vest for Fæmund er beitetiden 15.november - 30.april.

3.5 Gjerder, hytter og anlegg

Reindriftens behov for infrastruktur er ikke statisk, og vil til en hver tid være avhengig av flere faktorer som påvirker beite- og driftsmønster.

I distriktet er det reindriftnlegg i Harsjøen, Hådalen, Langen og på Stensåsen. Anleggene i Harsjøen og Hådalen er fellesanlegg som Gåebrien- og Saanti sijte har felles ansvar for, d.v.s at det er Fæmund som står som eier, mens ansvaret for anlegget på Stensåsen innehas av Gåebrien sijte og anlegget i Langen innehas av Saanti sijte. Nevnte distrikter står også som eiere av disse.

Distriktet har sperregjerde mellom Aursunden – Feragen, og Feragen – Femunden som skal avhjelpe at rein kommer inn i det vestligste området før fastsatt beitetid. Sperregjerdet er ikke en garanti for at rein kan trekke inn i det vestligste området før den 15. nov da vikene i Feragen og Fæmund kan fryse til før denne datoen. Enkelte år har det også vært et problem at gjerdet har blitt åpnet av andre enn reineierne, slik at rein har kunnet passere sperregjerdet tidligere enn hva som er forutsatt.

Distriktet har også et sperregjerde i Tufsingdalen som skal avhjelpe gjetningen mot dyrket mark i området.

Ansvar og eierforhold til annen infrastruktur innen distriktet skal være som det er i dag. Dette gjelder m.a husvære. Gåebrien sijte er eier av hytte ved Midtre Muggsjøen, Nedre Roasten, Naust i Synnervika og hytte ved Feragshåen. Hyttetun ved Langen eies av Saanti sijte. Endring vedrørende infrastrukturen i distriktet vil til enhver tid bli vurdert i forhold til endringer i driftsforhold og hva som vurderes som formålstjenlig for utøvelsen av reindriften i distriktet.

Annlegg og annen infrastruktur i distriktet fremgår av reindriftnkart på <https://kart.reindrift.no/>

4. Inngrep og forstyrrelser

Reindrift er ikke et arbeid som kan bestemmes på dag og time. Den påvirkes av en rekke forhold. Et arbeid som under gunstige forhold kan ta en dag eller to, kan under dårlige drifts- og beiteforhold ta uker, om det i det hele tatt lykkes.

Uforutsette hendelser eller faktorer som reindriftsutøveren ikke har mulighet til å påvirke, kan om de er forstyrrende og gjentakende virke negativt inn på driftsforholdene og reindriften i den sijte eller det distrikt de berører.

Det er også ofte slik at det kan få konsekvenser for flere distrikter enn det distriktet det i utgangspunktet berører, om det berørte distrikt ikke har naturlige grenser mot annet distrikt eller om distriktet inngår i flyttesystemer sammen med andre distrikter.

Slike forhold betegnes ofte som driftsforstyrrelser. I hovedsak kan man si at dette skapes av rovdyr og/eller er et resultat av menneskelig aktiviteter.

Alle driftsforstyrrelser vil som regel være negative for reindriften på grunn av at reindriften er (svært) sårbar for forstyrrelser.

For reinen vil driftsforstyrrelsen ha den effekt at den reduserer tiden til å beite, hvile og drøvtygge og samtidig øker reinens energiforbruk gjennom fysisk aktivitet. Disse belastningene vil komme i tillegg til de som følger av de disposisjoner reindriftsutøverne velger å foreta for å utøve en reindrift som samsvarer med de valg som gjøres til enhver tid.

De valg som gjøres er basert på å opprettholde en håndterbar reinflokk og forutse reinens bevegelser ut fra det kjennskap man har til dens naturlige atferd i forhold til beitet, årstid og det land man har til disposisjon.

Konsekvensen av slike driftsforstyrrelser henger sammen med størrelsen og frekvensen av dem. Dess større belastninger, jo større konsekvenser. Konsekvensene vil også som regel være større om de gjentas over tid, enn om det skjer bare en gang, selv om en gangs driftsforstyrrelse i enkelte tilfeller kan være livstruende for reinen, om den er stor nok.

Den fysiologiske virkningen på reinen vil også til en viss grad avhenge av årstid og reinens kondisjon. Hvis reinen utsettes for driftsforstyrrelser over tid kan man veldig forenklet si at det første som skjer er at reinen ikke oppnår den vektøkning som er mulig for den, eller at den taper vekt ved at den forbruker mer energi enn den greier å ta til seg.

Ikke oppnådd mulig vekt eller tap av for mye vekt vil i første omgang få negative konsekvenser for reproduksjonen om reduksjonen i vekt blir for stor.

Det neste som kan skje, er at det svekker reinens mulighet for å overleve de perioder av året hvor mattilgangen og fordøyeligheten av maten er dårligst.

For reindriftsutøveren vil dette bety at det over-skudd eller avkastning som han/hun kan hente ut av slakt fra flokken vil bli mindre. I enkelte tilfeller kan det resultere i at forventet avkastning faller helt bort. I slike tilfeller vil som regel deler av produksjonsflokken også ha gått tapt, og man vil derfor stå i en situasjon hvor flokken har minsket på grunn av at avgangen av dyr er større enn tilgangen av kalv i flokken.

Driftsforstyrrelser påfører også reindriftutøverne merarbeid og kostnader. Merarbeid på grunn av at man må legge ned mer arbeid i å få gjennomført de disposisjoner som man av erfaring vet er de beste for reinen og driften. Ofte kan det også være slik at det ikke er mulig å få dette til, og at man må velge alternativer som er langt dårligere, og som igjen medfører langt mer arbeid enn hva som ville vært tilfelle om det var mulig å velge det man aller helst hadde ønsket.

Kostnadene i form av større drivstoffutgifter, slitasje på driftsmidler og flere reparasjoner vil øke proporsjonalt med det man legger ned i merarbeid. I sum betyr dette at den økonomiske nettoavkastningen for reieneieren vil reduseres fra to sider, ved at inntektene fra salg av rein vil bli mindre og at kostnadene vil bli større ved driftsforstyrrelse.

Generelt kan inngrepseffekter deles inn i direkte, indirekte og kumulative effekter

De direkte (lokale) effektene ved naturinngrep omfatter som regel fysisk tap av land og forstyrrende aktivitet for rein i nærheten av inngrepet. Ofte er selve tapet av land begrenset om det ikke dreier seg om større utbygginger som legger beslag på store områder.

Det er utført mye forskning på effekten av direkte forstyrrelse av både rein og andre drøvtyggere. De fleste undersøkelsene (80-90%) viser at direkte forstyrrelse nær inngrep med påfølgende fluktreaksjoner gir små og kortvarige effekter på enkeltdyr.

Et flertall av disse undersøkelsene påviser en fluktavstand opp mot 800m og økt hjerteaktivitet i underkant av 5 min og at reinen deretter kan bli i området. I denne sammenhengen er det verdt å merke seg at det normalt vil være bare deler av en reinflokk som vil befinne seg nær en forstyrrelse kilde, mens det store flertallet vil være lenger unna. Effekten av lokale forstyrrelser er forholdsmessig lett og måle og det er også gjort mange undersøkelser på dette.

Indirekte (regionale) effekter omfatter unnvikelse i og fra områder hvor dyrene blir utsatt for direkte forstyrrelse. Disse effektene er vanskeligere å måle enn lokale effekter, men det er i de senere tiår mange undersøkelser på dette. I disse undersøkelsene er det påvist store endringer av reinens

beitebruk i nærhet av infrastruktur og menneskelig aktivitet. Det er for eksempel påvist at kraftledninger, veier og eller fritidsbebyggelse kan redusere beitebruken med 50-95 % både for villrein og tamrein i opptil 1-5 kilometers avstand fra inngrepet og dermed øke beitepresset på andre områder.

Kumulative effekter er summen av effekter av tidligere og nye inngrep. Infrastrukturtiltak som hver for seg kan ha begrenset effekt kan til sammen føre til store akkumulerte effekter. Virkninger av ”bit-for-bit” inngrep akkumuleres kvantitativt inntil man når terskler der virkningene kan gjøre kvalitative sprang. Dvs. at et tilsynelatende begrenset inngrep under uheldige omstendigheter kan få uforholdsmessig stor effekt.

Atferds-studier viser at dersom rein utsettes for kontinuerlig og langvarig forstyrrelse, vil enkeltdyr bruke mer energi og dermed få lavere kroppsvekt, enn ueksponerte dyr. Dette vil særlig være kritisk om våren når dyra er i dårlig kondisjon og har stort energibehov.

Konsekvensen av nye inngrep vil således i stor grad være betinget av den akkumulerte effekten av tidligere inngrep det samvirker med. Man kan derfor ikke vurdere hvert inngrep for seg.

Inngrepene må ses i sammenheng.

Reinen og reindriftskulturen har tålegrenser, og den samlede effekten av mange inngrep har endret reindriften mange steder. Sett i et langtidsperspektiv er reindriften kommet under et betydelig press fra annen arealbruk, og da særlig i de siste tiårene.

FNs utviklingsprogram (UNEP 2001) angir i et trendscenario at dersom naturinngrepene fortsetter i samme tempo som nå, vil reindriften få vanskeligheter med å overleve når vi ser noen tiår framover i tid.

I Norge er presset på reindriftsarealene påvist å være størst i sørsamisk område og i kystnære beitearealer.

Det er først og fremst når reinsdyrene møter mennesker og dyr som oppfattes som predatorer at frykt- og fluktreaksjoner oppstår. Frykt-, flukt- og generell stressatferd kan inntreffe i forbindelse med forstyrrelser som er i bevegelse eller ved støy som f.eks uling eller bjeffing av hunder. Rent generelt vil forstyrrelser som gir tap av beitearealer, eller endret atferd med økt forbrenning og tapt beitetid, medføre redusert bæreevne for flokken. Simler, og særlig simler med kalv, er mer sårbare for forstyrrelser enn bukker.

Forskning og utredninger i forbindelse med vindmølleparker i Sverige har konkludert med følgende:

“Försök med olika tamdjur har visat att hög ljudnivå orsakar stress. Bullernivåer på 60–75 dBA (desibel) kan få effekter som ökad andnings- och hjärtfrekvens, ökad vaksamhet och minskad tid för bete hos tamdjur som får och häst”.

Hørselskapasiteten til tamrein ble testet i et laboratorieoppsett ved Biologisk Institutt ved UiO og en fant et bredt frekvensområde med god lydoppfattelse fra 500 Hz til 32 kHz, med den laveste hørselsterskelen på 3 dB ved 8 kHz. Med andre ord så har reinen en mye bedre hørsel enn mennesker, og forskere mener at reinen reagerer negativt på et lydnivå på mer enn 10 dB.

Unnvikelseeffekter er det som gir størst potensiell negativ effekt i forhold til tap av beite. Unnvikelsessoner i reindriftssammenheng er soner hvor man har påvist signifikant (sikker) redusert tetthet av rein og da spesielt produksjonsdyr som simler, men dette er årstidsavhengig.

Influensområdet vil variere avhengig av hvilke temaer som påvirkes. For dyreliv og reindrift er influensområdet atskillig større enn for eksempel planteliv. Eksempelvis kan reintrekk gjennom områder, både i form av næringssøk, lokale forflytninger, sesongtrekk og flytting bli påvirket av infrastruktur og annen forstyrrelser.

Slike effekter kan være påvisbare på flere kilometers avstand fra inngrepet/forstyrrelseskilden. Det er forskere som mener at reinen reduserer bruken 50-95 % i en sone på opp til 5 km fra områder med større menneskelig aktivitet.

5. Rovviltskader og tapsforebyggende tiltak

Innen Fæmund sijte er det fast forekomst av bjørn, jerv, gaupe og kongeørn. Disse roviltartene yngler årlig innen distriktet. Antall dokumenterte ynglinger og familiegrupper varierer fra år til år, men distriktets medlemmer vurderer forekomstene til å være økende og for stor til at reindriften skal være bærekraftig. I tillegg har reinbeitedistriktet jevnlig besøk av streifende ulv.

Tilstedeværelsen av ulv kan skje til alle årstider.

Forekomst av rovvilt innen distriktet fører til tap av rein og driftsforstyrrelser som har negativ innvirkning på ønsket beitebruk og driftsmønster. Dette fører til et betydelig merarbeid og merutgifter for sijteandelene og er i perioder medvirkende årsak til at det oppstår konflikter med andre interesser. I hovedsak jordbruk i området.

Distriktet har ikke søkt om midler til tapsforebyggende tiltak, men praktisere tapsforebyggende tiltak som følger av tradisjonell reindrift.

For nærmere opplysninger om produksjon, tap, tapsårsaker osv. vises det til Ressursregnskapet og tall for Saanti sijte og Gåebrien sijte, se www.landbruksdirektoratet.no.

6. Motorferdsel

Reindriftsnæringens tillatelse til bruk av motorkjøretøy/fartøy i utmark er hjemlet i unntaksbestemmelsene i Motorferdselloven og i Reindriftslovens § 23.

Reindriftssamene i Fæmund Sijte er avhengige av motoriserte kjøretøy i utøvelse av reindrift. Vi prøver å begrense bruken til det som er helt nødvendig, og ferdselen skal foregå så skånsomt som mulig. Helikopter eller annet luftfartøy anvendes når det er nødvendig. Innleide arbeidskraft kan også bruke motoriserte kjøretøy. Leder av sijteandel som har engasjert disse er til enhver tid ansvarlig for deres bruk av motorkjøretøyer.

Reinen streifer forskjellig til enhver tid, og faste traseer er umulig å angi. Eksisterende veier og kjørespor vil være hovedtrasèer inn i beiteområdene. Alle sijtinnhaverene disponerer barmarkskjøretøy, som to- hjulinger eller ATVer, motorbåter og snøskutere. I intensivperioder som samling til gjerdeoppperasjoner eller flytting vil det vanligvis være 10-20 motorkjøretøyer i bruk. Noen ganger også helikopter i tillegg til bakkemannskap. Ved ordinær gjeting og tilsyn vil antallet antagelig ligge mellom 4-8. Dette er omtrentlig tall da det alltid er reinenes trekk, beitemønster, adferd under forskjellige værforhold og årstid med forskjellig kjøreføre som avgjør intensiteten av bruken.

Distriktet gikk imot endring av motorferdselloven som åpner for etablering av snøscooterløyper for fornøyleseskjøring med snøscooter og er skuffet over at regjering og Storting har åpnet for denne muligheten med hjemmel i motorferdselloven. Fæmund reinbeitedistrikt vil gå imot enhver etablering av slike løyper innen reinbeitedistriktet.

6.1 Motorferdsel i verneområdene

Det vises til forskrifter for de forskjellige verneområdene.

7. Verneområder

Innen Fæmund reinbeitedistrikt er det flere verneområder. Det er Fæmundmarka nasjonalpark, Langtjønna landskapsvernområde, Flensmarka naturreservat, Tufsingdeltaet og Lille Korsjøen naturreservat. I henhold til verneforskriftene skal vernet ikke være til hinder for utøvelsen av reindrift innen verneområdene.

8. Forhold til tilgrensende reindrift

Reindriften er en tradisjonell samisk næring hvor man er avhengig av et samspill mellom mennesket, reinen og det landskapet man har til disposisjon. I det inngår også forholdet til naboer i reindriften og at man er avhengig av å finne pragmatiske løsninger når ulike interesser krysser hverandre. Hvilke løsninger som velges, styres i hovedsak av hva som er praktisk mulig, hva som er rasjonelt og hva som er best for flokkens velbefinnende-

9. utfordringer

Reindriften i Fæmund sijte har utfordringer. De er i første rekke knyttet til tap av land og tap av rein. I tillegg sliter distriktet med distriktsgrenser som ikke er tilpasset reinens natur og reindriften egenart og at deler av dyrket mark som holdes i hevd ikke er inngjerdet med gjerde som freder for rein. Denne problematikken fører også til et relativt høyt konfliktnivå i deler av distriktet og i områder hvor distriktsgrensen ikke samsvarer med hva som ville vært naturlig ut fra et reindriftsfaglig ståsted. Distriktet lider også under at man har en reindriftslov som er innrettet på å beskytte andre interesser mot reindriften.

Tap av land er direkte ved at arealer innen distriktet bygges ned, og indirekte ved at forskjellige aktiviteter virker forstyrrende inn på ønsket beite- og områdebruk. Et tiltagende problem i så måte er ”nye” fritidsaktiviteter som hundekjøring og kiting som er med på å øke rekkevidden av forstyrrelser som skyldes menneskers aktivitet. I den forbindelse er distriktet meget bekymret over at det fra myndighetenes side initieres til ”ny” bruk av utmarka til nye næringer som kan skape arbeidsplasser i våre tradisjonelle områder. For å beskytte våre interesser vil distriktet arbeide for å komme i bedre posisjon til å være premissleverandør for hvordan våre områder skal forvaltes i fremtiden.

Tap av rein er knyttet til tilstedeværelsen av rovdyr i reinbeitedistriktet og at Stortinget mener at distriktets rein skal brødfø en voksende rovviltbestand.

Når det gjelder distriktsgrenser som ikke samsvarer med reinens natur, reindriftens egenart og hva som er reindriftsfaglige forsvarlig anser distriktet at dette er noe som må løses politisk. Det samme gjelder erstatningsreglene i reindrifftsloven som pålegger reindrifften et objektiv erstatningsansvar uten hensyn til skyld.

10. Revidering og vedtak om distriktsplanen.

Distriktsplanen skal revideres og godkjennes av distriktsstyret hvert 4 år. Det åpnes imidlertid for at planen kan revideres oftere dersom særlige hensyn eller behov skulle tilsi at dette er nødvendig.

Distriktsplan sendes følgende instanser: Røros-, Os- og Engerdal kommuner, Trøndelag- og Hedmark fylkeskommuner, Fylkesmann i Trøndelag og Hedmark, Verneområdestyret for Femundmarka - Reindriftdirektoratet og Nabodistrikter/samebyer